

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

תנועות הנוער בישראל

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: נעמי שלג מי-עמי, חוקרת

אישור: הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

כ"ב באייר תש"ע

6 במאי 2010

מסמך זה נכתב בעבור חה"כ גדעון עזרא ובו סקירת פעילות ותקצובן של תנועות הנוער בישראל וממצאים נבחרים מהדוח האחרון שנעשה על תנועות הנוער ופורסם בשנת 2009. דגש מיוחד יושם במסמך על השינויים שחלו בתקצוב תנועות הנוער בשנים האחרונות – נקבעו קריטריונים אחידים להקצאה לכל תנועות הנוער, כך שכיום משרד החינוך תומך גם בתנועות נוער שהוגדרו בעבר "אחרות": חרדיות וערביות, ובשל כך לא היו זכאיות לתמיכה על-פי הקריטריונים הקודמים.

1. מבוא

תנועת נוער היא ארגון לחינוך לא פורמלי שיש לו "אני מאמין" מוגדר וחבריו ("חניכים") באים אליו מתוך בחירה. התנועה פועלת דרך מרכז ורשת סניפים במקומות שונים ומגוונים ברחבי הארץ. חשיבותן של תנועות הנוער כגופים מחנכים לא פורמליים מוטמעת בחברה הישראלית עוד מתקופת היישוב שטרם הקמת המדינה.

מבחינת זיקתן האידיאולוגית אפשר לסווג את תנועות הנוער לתנועות כלליות ולתנועות השואבות את האידיאולוגיה שלהן ממפלגות פוליטיות.¹

כיום פועלות בישראל 15 תנועות נוער.² התנועות מאוגדות במועצת תנועות הנוער, שהוקמה באמצע שנות ה-60 של המאה הקודמת כמועצה לענייני תנועות הנוער במשרד החינוך. בשנת 1974 הפכה המועצה לגוף עצמאי המשמש ארגון גג וולונטרי לכלל תנועות הנוער בישראל. הן תנועות הנוער והן מועצת תנועות הנוער מוגדרות מוסדות ציבור, והן מפוקחות ונתמכות על-ידי המחלקה לתנועות נוער במינהל חברה ונוער שבמשרד החינוך.³

עד לשנת 2003 התפצלו תנועות הנוער לשלוש קטגוריות לפי הגדרות משרד החינוך:

תנועות נוער ציוניות: תנועות בעלות תפיסת עולם ציונית ו"אני מאמין" אידיאולוגי ייחודי להן: אריאל, בית"ר, בני עקיבא, האיחוד החקלאי, מחנות העולים, תנועת הנוער הלאומי, הסתדרות הנוער העובד והלומד והלומד, השומר הצעיר, המכבי הצעיר ועזרא – תנועת הנוער החרדי-לאומי.

תנועה ממלכתית ציונית: תנועה כללית באופיה, בעלת עצמאות רעיונית וארגונית שאינה מזוהה מפלגתית ואין לה זיקה לארגון פוליטי. רק תנועה אחת הוגדרה ככזאת: הסתדרות הצופים העבריים.

תנועות נוער "אחרות" – חרדיות או ערביות: תנועת בנות בית יעקב – בת"ה, תנועת הצופים הערבים והדרוזים, תנועת הנוער הערבי (שכיום מאוחדת עם תנועת השומר הצעיר) ותנועת היכלי ענ"ג – תנועה לבנות מייסודה של חסידות גור.

לאור המלצות הוועדה לבדיקת מאפייני תנועות הנוער כבסיס לקריטריוני הקצאה משנת 2003 (להלן: ועדת-שפירא) בוטלו הגדרות אלה ושונתה השיטה להקצאת כספים לתנועות הנוער (ראו להלן בפרק 3).

¹ משרד החינוך, תנועות הנוער בישראל: תמונת מצב לשנים 2005-2006, פברואר 2009.

² הגב' אירית ברוק, מנהלת מחלקת הנוער במשרד החינוך, שיחת טלפון, 10 במרס 2010. בשנת 2006 היו 16 תנועות נוער, אך מאוחר יותר התאחדו תנועת השומר הצעיר ותנועת הנוער הערבי.

³ משרד החינוך, תנועות הנוער בישראל: תמונת מצב לשנים 2005-2006, פברואר 2009, וכן: מר נפתלי דרעי, מזכ"ל מועצת תנועות הנוער, שיחת טלפון, 8 באפריל 2010.

2. נתונים על תנועות הנוער בישראל

בשנים 2005-2006 נעשו שתי הערכות⁴ רצופות של תנועות הנוער בישראל, לפי המלצות ועדת-שפירא. ממצאי הערכות אלה פורסמו בפברואר 2009, ולהלן עיקריהם:⁵

- כאמור, כיום פועלות בישראל 15 תנועות נוער.⁶
- בשנת 2006 היה המספר הכולל של חניכי תנועות הנוער כ-176,000, לעומת כ-147,000 בשנת 2005. לדברי מר יוסי לוי, מנהל מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, לא נעשה אומדן נוסף עד היום, ולהערכתו הוא מעריך כי מספר החניכים המשיך לגדול בשנים האחרונות.⁷
- כמחצית מחניכי תנועות הנוער הם תלמידים בבתי-הספר היסודיים (כיתות ד'-ו'), כשלושה-רבעים משתייכים לשכבה הצעירה (עד כיתה ח', ועד בכלל). שיעור הבנות בקרב החניכים גבוה משיעור הבנים, 63%.
- רוב המדריכים הצעירים (להלן: מד"צים) – 77% – הם תלמידי כיתות י'-י"ב, וגם בקבוצה זו שיעור הבנות הוא 63%.
- תנועות הנוער פועלות בעיקר בערים: קרוב ל-80% מכלל המד"צים והחניכים הם תושבי ערים, ומיעוטם תושבי קיבוצים. תנועות גדולות, בהשוואה לתנועות קטנות, פועלות יותר בערים גדולות ובינוניות, ואילו תנועות קטנות פועלות יותר בקיבוצים. עם זאת, כאשר בוחנים את שיעור חברי תנועות הנוער על-פי צורות היישוב (שיעור החברים בתנועת נוער מכלל הילדים בשכבות הגיל המתאימות) עולה ששיעור בני הנוער המצטרפים לתנועות נוער במושבים, בקיבוצים וביישובים כפריים גדול משיעור המצטרפים בערים.
- כמחצית מחניכי תנועות הנוער באים ממשפחות במעמד סוציו-אקונומי גבוה, כשליש ממשפחות במעמד הביניים וכחמישית באים ממשפחות במעמד סוציו-אקונומי נמוך. בהקשר זה יצוין כי מבחני התמיכה של משרד החינוך מעודדים פעילות של תנועות הנוער באזורי הפריפריה.

⁴ שנת הערכה – השנה שקדמה לשנת התקציב שבעבורה התמיכה מבוקשת. לפי הגדרת ועדת-שפירא, ראו להלן בפרק 3.

⁵ משרד החינוך, תנועות הנוער בישראל: תמונת מצב לשנים 2005-2006, פברואר 2009.

⁶ הגב' אירית ברוק, מנהלת מחלקת הנוער במשרד החינוך, שיחת טלפון, 10 במרס 2010.

⁷ מר יוסי לוי, מנהל מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, שיחת טלפון, 7 באפריל 2010.

3. תקצוב תנועות הנוער

מאז קום המדינה ועד שנת 1996 חולק התקציב שהוקצה לתנועות הנוער בסיוע ועדה מייעצת לשר החינוך שבראשה עמד חבר הכנסת. עם המעבר לתקצוב באמצעות תקנות תמיכה נקבעו תבחינים שמטרתם להביא לחלוקת התקציב שהוקצה לתנועות הנוער בשקיפות מלאה. בשנת 1999 הותקנה תקנה תקציבית מס' 24-14-47, שכותרתה "מינהל חברה ונוער, פעולות ומפעלים של תנועות הנוער",⁸ ומנוסחים בה הקריטריונים העיקריים לתמיכה בתנועות נוער. בין הקריטריונים: הגשמת עקרונות מגילת העצמאות, קיום מוסדות דמוקרטיים ותנאים כמותיים בכל הקשור למספר החברים בתנועה.⁹ כאמור, בעבר היו תנועות הנוער מחולקות לקטגוריות, ולכל קטגוריה היו תבחינים מחייבים והקצאות תקציביות שונות. אחת לכמה שנים היה נערך מפקד במטרה לוודא את גודל התנועות כבסיס לחלוקת התקציב.

בתחילת שנת 2003 הקים משרד החינוך ועדה לבדיקת מאפייני תנועות הנוער לקריטריוני הקצאה, בראשות פרופסור רנה שפירא (ועדת-שפירא). על הוועדה הוטל לבחון את עדכניות הקריטריונים הקיימים להגדרת תנועות הנוער, ולפי התוצאות לגבש קריטריונים חדשים, שיתאימו להתנהלותן של תנועות הנוער בעידן הנוכחי, **כבסיס לקריטריוני הקצאה**. דוח הוועדה הוגש לשרת החינוך דאז, לימור לבנת, בספטמבר 2003.

הוועדה המליצה להחיל שלושה שינויים עיקריים:

1. פיתוח שיטת מדידה חלופית לשיטת המפקד, שהיתה נהוגה בעבר. תוכנית המדידה החדשה ("אומדן גודל התנועה") נבנתה על-ידי אגף הערכה ומדידה במשרד החינוך (ראמ"ה) בשיתוף עם מינהל חברה ונוער וחברי ועדת ההיגוי שהוקמה לצורך זה. שיטת המדידה החדשה מתבססת על שכבת ההדרכה הצעירה והבוגרת בכלל תנועות הנוער כמקור מידע מרכזי לנתונים כמותיים על התנועות (כגון מספר החניכים והמד"צים);
2. קביעת הגדרה אחידה לכל תנועות הנוער וביטול ההגדרות השונות המופיעות בתקנה מס' 24-14-47 האמורה;
3. שינוי באופן בניית התקציב של תנועות הנוער ובקריטריונים לחלוקתו. את המבחנים השונים מחליפים **מבחנים אחידים לכל התנועות**, גם התנועות ה"אחרות". תנועה שתעמוד בתבחינים החדשים של משרד החינוך תהיה זכאית לקבל ממנו תמיכה.

⁸ תקנה תקציבית 24-14-47, מבחנים לצורך תמיכה של משרד החינוך, התרבות והספורט – מינהל חברה ונוער, במוסדות ציבור לפי חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.

⁹ משרד החינוך, מבחנים לצורך תמיכה של משרד החינוך, התרבות והספורט במוסדות ציבור, פרסם בילקוט הפרסומים 5694, 23 ביולי 2007. מבחן התמיכה תוקן בילקוט הפרסומים 5842, 24 באוגוסט 2008. מאתר האינטרנט של משרד המשפטים, <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/AF596905-A021-4CDD-A92F-7308BD8EE423/15276/85d.pdf>, כניסה: 9 במרס 2010.

לדברי הגב' אירית ברוק, מנהלת מחלקת תנועות הנוער במשרד החינוך, **המלצות ועדת-שפירא יושמו במלואן**.¹⁰

בגישה החדשה לתקצוב תנועות הנוער משולבות **הגדרה אחידה** המשותפת לכל תנועות הנוער ונשענת על עקרונות חינוכיים וערכיים מהותיים, ושיטה חדשה לבדיקה מתמשכת של הנתונים בשטח, המאפשרת לקבל תמונה מדויקת ככל האפשר על **גודל התנועות ועל היקף פעולותיהן**. בתהליך הבדיקה נכללים **הערכה** (בדיקת מאפיינים חינוכיים, ערכיים וארגוניים) **ואומדן של תנועות הנוער** (נתונים סטטיסטיים על גודלן). בדיקה זו החליפה את שיטת המפקד, שהיתה נהוגה עד אז, והיא נעשית על-ידי התנועות עצמן, משרד החינוך וגופים נוספים.¹¹

כדי לבסס את השיטה החדשה ננקטו הליכי ההערכה והאומדן החדשים של תנועות הנוער במהלך שנתיים ברציפות, בשנים 2005 ו-2006.

בטבלה שלהלן מסוכמים **תבחיני הסף** החדשים לפעילות שהוגדרו במבחן התמיכה החדש לתנועות הנוער:¹²

תבחיני סף מהותיים / חינוכיים	תבחיני סף ארגוניים	תבחיני סף כמותיים
הזדהות עם עקרונות מגילת העצמאות	פריסה ארצית	מספר החניכים
קיום מוסדות דמוקרטיים	טווח גילים – מכיתה ד' עד כיתה י"ג	מספר הסניפים
מעורבות, אחריות ומחויבות חברתית-קהילתית	התנדבות	גודל הסניף
סובלנות / יחס לאחר ולשונה כפרטים וכקבוצות	דרישות הכשרה להדרכה ולהנהגה	מספר המדריכים הצעירים
מימוש עצמי חברתי ואישי		מספר המדריכים הבוגרים
ייחודיות התנועה		

הבדיקה העלתה כי הן בשנת 2005 והן בשנת 2006 עמדו כל התנועות, פרט לאחת, בתנאי הסף האמורים לעיל.

¹⁰ הגב' אירית ברוק, מנהלת מחלקת תנועות הנוער במשרד החינוך, שיחת טלפון, 10 במרס 2008.

¹¹ משרד החינוך, **דוח הוועדה לבדיקת מאפייני תנועות הנוער** כבסיס לקריטריוני הקצאה, ספטמבר 2003, וכן: הגב' אירית ברוק, הנ"ל, שיחת טלפון, 27 באפריל 2010.

¹² משרד החינוך, **תנועות הנוער בישראל: תמונת מצב לשנים 2005-2006**, פברואר 2009.

תקציב התקנה לתנועות הנוער מחולק כיום כדלקמן:¹³

1. **תמיכה במועצת תנועות הנוער (4%)** ;
  2. **תמיכה בפעילות:** עד 39% מתקציב התקנה מחולקים בעבור פעולות המשקפות את רוח מגילת העצמאות ואת ערכי התנועה ;
  3. **מימון הוצאות שונות (עד 57%):** הוצאות שכר לעובדי התנועות, הוצאות לתחזוקת הסניפים, פעילויות מרכזיות שהתנועה יוזמת, הוצאות ביטוח לחברי התנועה, הוצאות הנהלה, הוצאות כלליות ותקורות לכלל פעילות תנועות הנוער.
- חלוקת תקציב התמיכה למימון הוצאות שונות נעשית כמפורט להלן :
- 5% מחולקים שווה בשווה בין כל התנועות.
- 48% מחולקים כדלקמן :
- א. כל תנועה בהתאוששות¹⁴ או מועמדת חדשה שאושרה לה תמיכה מקבלת 0.48% מתקציב התקנה.

ב. יתרת התמיכה מחולקת לפי **גודל היחסי של התנועה בכל תנועות הנוער**.

בטבלה שלהלן נתונים על מספר החברים בכל תנועה ועל גודלה היחסי, בנתוני שנת 2006, השנה האחרונה שנערך בה אומדן גודל תנועות הנוער. בטבלה שאחריה נתונים על התקציב שהוקצה לכל תנועת נוער בשנת 2009 וחלקו היחסי מסך תקציב תנועות הנוער.¹⁵ כאמור, גודלה של כל תנועה משמש פרמטר מרכזי בחישוב הקצאת התקציב, **ומהטבלאות שלהלן אומנם אפשר לראות כי, ככלל, יש מתאם בין גודל התנועה ובין שיעור התקציב שהיא מקבלת מסך תקציב תנועות הנוער.**

---

¹³ משרד החינוך, מבחנים לצורך תמיכה של משרד החינוך והתרבות במוסדות ציבור, באתר האינטרנט של משרד המשפטים, <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/AF596905-A021-4CDD-A92F-7308BD8EE423/15276/85d.pdf> כניסה : 9 במרס 2010.

¹⁴ תנועה קיימת שלא עמדה במבחני הסף למיניהם וכרגע נעשה בה תהליך שיפור עצמי כדי שתחזור להיות תנועה מן השורה.

¹⁵ נתוני גודל התנועות ותקציביהן לא אוחדו לטבלה אחת שכן הם מתייחסים לשנים שונות.

אומדן גודל תנועות הנוער, 2009¹⁶

גודלה היחסי של התנועה	מספר החניכים	
25.5%	44,899	הצופים העבריים
22.3%	39,255	הנוער העובד והלומד
16%	28,136	בני עקיבא
14.4%	25,372	בנות בתי"ה
4%	7,041	השומר הצעיר
2.8%	4,851	הצופים הערבים
2.4%	4,352	עזרא
2.4%	4,189	המכבי הצעיר
2.2%	3,900	היכלי עני"ג
1.8%	3,191	האיחוד החקלאי
1.5%	2,689	הנוער הדרוזי
1.4%	2,575	מחנות העולים
1.3%	2,303	אריאל
1%	1,725	בית"ר
0.75%	1,304	הנוער הלאומי
100%	175,782	כלל החניכים בתנועות הנוער

חלוקת התקציב לתנועות הנוער, 2009¹⁷

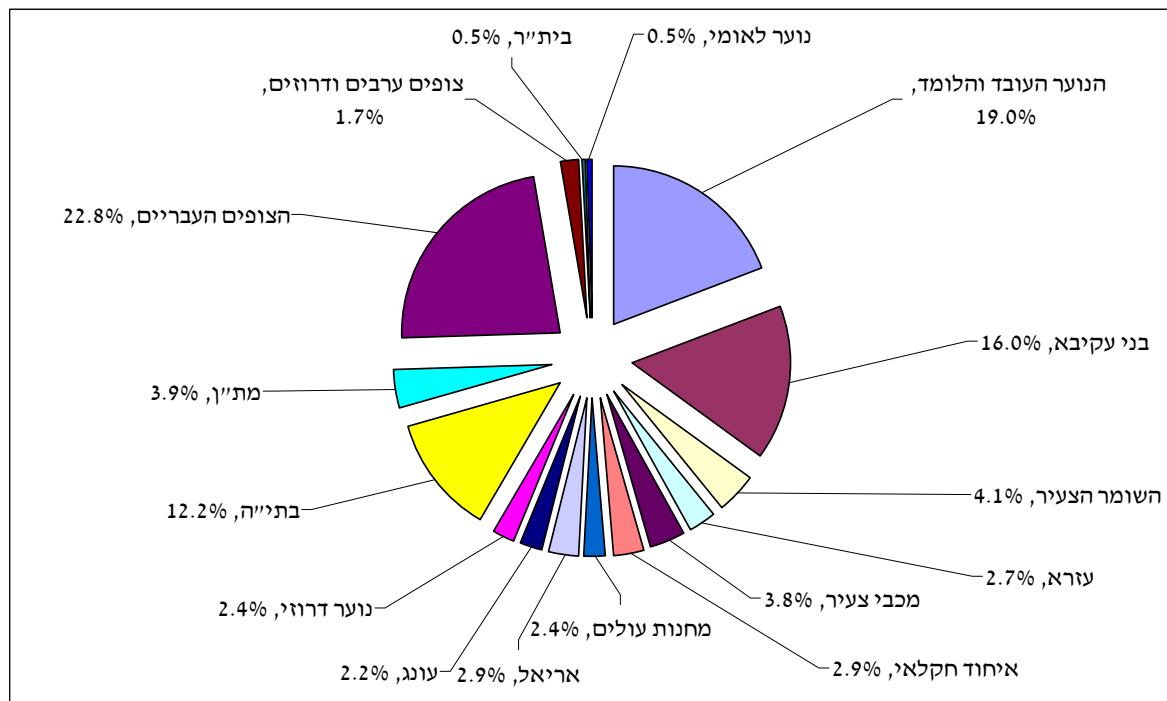
שיעור מכלל התקציב	התקציב (בש"ח)	התנועה
22.8%	15,335,511	הצופים העבריים
19%	12,828,882	הנוער העובד והלומד והלומד
16%	10,763,368	בני עקיבא
12.2%	8,221,686	בתי"ה
4.1%	2,784,710	השומר הצעיר

¹⁶ מר יוסי לוי, מנהל מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, מכתב, 5 במאי 2010.
¹⁷ מר יובל בנימין, מנהל אגף התמיכות במשרד החינוך, מכתב, 29 באפריל 2010.

3.8%	2,558,058	המכבי הצעיר
2.9%	1,983,825	אריאל
2.9%	1,933,404	איחוד חקלאי
2.7%	1,824,984	עזרא
2.4%	1,614,022	מחנות עולים
2.4%	1,601,844	נוער דרוזי
2.2%	1,483,490	היכלי ענייג
1.7%	1,148,452	צופים ערבים ודרוזים
0.5%	319,980	בית"ר
0.5%	319,980	הנוער הלאומי
3.9%	2,622,099	מועצת תנועות הנוער (מת"ן)
100%	67,344,295	סך הכול

חלוקת העוגה התקציבית, 2009

ב-2 במאי 2010 הודיע שר החינוך גדעון סער על שינוי בתקנת תנועות הנוער ועל הקצאת כ-2.5 מיליון ש"ח להגברת פעילותן של תנועות הנוער בפריפריה. משרד החינוך מממן עד 90% מעלותן של יוזמות חינוכיות

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

4. מטרות וערכים¹⁹

תנועת נוער היא גוף חינוכי המסייע בפיתוח ובשימור ערכים חברתיים וממלכתיים. תנועות הנוער מחנכות להזדהות עם תוכנה של מגילת העצמאות ועם ערכיה של מדינת ישראל, ולכבוד לזכויות האדם ולתרבותו ולהשקפות הזולת, תורמת לקהילה שהיא פועלת בה ומחנכת להעצמת החניך כפרט וכחבר בקבוצה. אלה העקרונות העיקריים של תנועות הנוער בישראל:²⁰

- **הזדהות עם עקרונות מגילת העצמאות;**
- **מעורבות, אחריות ומחויבות חברתית קהילתית.** חינוך למחויבות חברתית, קבלת משימות חשובות למעגלים החברתיים שהפרט משתייך אליהם ופועל בהם ועידוד הסולידריות עם מעגלים חברתיים אלו (למשל: רשות מקומית);
- **כבוד וסובלנות לאחר, לשונה, כפרטים וכקבוצות.** חינוך לכבוד לאדם, לחירותו, לתרבותו ולשונויותו, וחיזוק התחושה של פרטים בחברה כי הם מוכללים בה ואינם מודרים ממנה;
- **חינוך להפעלת חשיבה ביקורתית ולמוכנות ולהיערכות לשינוי;**
- **מימוש עצמי חברתי ואישי.** תנועות הנוער מודעות לצורך להפגיש את הפרט עם מגוון של הזדמנויות ומצבים שבאמצעותם הוא יכול להכיר ולהפעיל חלקים שונים באישיותו, כפרט וכחבר בקבוצה, להפגין את כישוריו ולתרגל מילוי תפקידים אישיים וחברתיים שאינם זמינים בעבורו במסגרות חינוכיות אחרות.

להלן כמה ממצאים העולים מההערכות שנעשו בשנים 2005-2006 מבחינת העקרונות והערכים של תנועות הנוער:²¹

- **ערכי התנועה הם הגורם הראשון באטרקטיביות של התנועה לפי תפיסת בני הנוער – לדעת הבנות יותר מלדעת הבנים. עם זה, רבים מצטרפים לתנועה בעקבות חברים.**
- **כבוד לאחר הוא ערך הסף החינוכי אשר לגביו נמצאה ההסכמה המשותפת הרבה ביותר בין מד"צים לחניכים – יותר מ-90% מכלל המד"צים והחניכים ציינו כי הם סבורים שהוא מאפיין את האווירה ואת העשייה בתנועותם.**

¹⁸ משרד החינוך, שר החינוך גדעון סער חתם על שינוי בתקנת תנועות הנוער המקצה כ-2.5 מליון ש"ח להגברת פעילותן של תנועות הנוער בפרופריה, הודעה לעיתונות, 2 במאי 2010.

¹⁹ משרד החינוך, חוזר המנכ"ל תשס"ט/3(א), 2 בנובמבר 2008.

²⁰ ש.ס.

²¹ משרד החינוך, תנועות הנוער בישראל: תמונת מצב לשנים 2005-2006, פברואר 2009.

- בהערכה שנעשתה בשנת 2005 הפגינו רכזים אחדים מבוכה, בלבול ואף חוסר ידע בכל הקשור לערכים המהותיים לתנועתם, התקשו לנסח את הייחודיות הערכית שלה וטענו כי היא אינה שונה משאר התנועות. הדבר לא חזר על עצמו בהערכת 2006, ובה נוצר הרושם שהרכזים השיבו "מוכנים" ומתוך "שליטה בחומר", ועם זאת, עדיין בחלק מהמקרים נחשף קושי ספציפי להצביע על חיבור בין הערכים לבין הפעילות והיישום בשטח.
- בהערכה שנעשתה בשנת 2006 הציגו יותר סניפים ביותר תנועות את **מגילת העצמאות**, ויותר רכזים ביותר תנועות דיווחו על התייחסות ישירה למגילה סמך זה או על עיסוק בקשת נושאים רחבה יותר מתוכו. הרכזים של התנועות הערביות והחרדיות ציינו כי מגילת העצמאות עצמה אינה מוזכרת בפעילויות, אך הזכירו את מרכזיות ערכיה בפעילויות התנועה כמייצגי האידיאולוגיה של התנועה וכבסיס לעיסוק בעניינים ייחודיים (המעסיקים למשל את האוכלוסייה הערבית בישראל).
- בחלק מהתנועות התגלתה **אי-בהירות לגבי מועצת החניכים הארצית**: לא לכולן היתה נציגות של כל הסניפים במועצה ולא תמיד היתה התאמה בין תיאוריהם של רכזי התנועות שהתראיינו לגבי עצם קיומה של המועצה ולגבי התנהלותה וסמכויותיה.
- לגבי רכיב **הדמוקרטיה**, מספר התנועות והסניפים שתוארו בהם מאמצים מצד הרכזים לפעול להקמת גופים ייצוגיים של חניכים גדל בין שנת 2005 לשנת 2006 (בית"ר, המכבי הצעיר, בנות בתי"ה והצופים הערבים והדרוזים). הדבר בא לידי ביטוי בהקמת מוסדות ובנקיטת הליכים ברוח עקרונות החינוך הבלתי-פורמלי – מועצת חניכים ארצית פעילה ומשפיעה (הנוער העובד והלומד והשומר הצעיר), מועצות חניכים נפרדות לשכבה הצעירה ולשכבה הבוגרת בסניפים גדולים (הנוער העובד והלומד), ריבוי ועדות בסניפים (עזרא) ושיתוף רב יותר של הרכזים בבניית תוכנית הפעילות השנתית (הצופים הערבים והדרוזים).
- בכל התנועות דווח על עמדה חיובית ביותר כלפי סוגיות של מעורבות חברתית וקהילתית, הנגזרת במידה רבה מערכיהן. בחלק ניכר מהפעילויות ההתנדבותיות מדובר בשיתוף פעולה עם עמותות ועם ארגוני סיוע, בהשתלבות בפעולות שהם יוזמים ובהיענות לצרכים אמיתיים בקהילה, למשל שיפוץ מבנים, ניקוי שטחים ציבוריים ועוד.
- בפרופיל התנועתי הטיפוסי נכללת הצהרה על **פתיחות, פלורליזם תרבותי וסולידריות חברתית**, אך בפועל מימוש הצהרה זו הוא עדיין בבחינת אתגר לתנועות הנוער.

מקורות

- ברוק אירית, מנהלת מחלקת תנועות הנוער במשרד החינוך, שיחות טלפון, 10 במרס, 27 באפריל ו-3 במאי 2010.
- דרעי נפתלי, מזכ"ל מועצת תנועות הנוער, שיחת טלפון, 8 באפריל 2010.
- הכנסת, ילקוט הפרסומים 5842, 24 באוגוסט 2008.
- יובל בנימין, מנהל אגף התמיכות במשרד החינוך, מכתב, 29 באפריל 2010.
- לוי יוסי, מנהל מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, שיחת טלפון, 7 באפריל, ומכתב, 5 במאי 2010.
- משרד החינוך, דוח הוועדה לבדיקת מאפייני תנועות הנוער כבסיס לקריטריוני הקצאה, יוני 2003.
- משרד החינוך, חוזר המנכ"ל תשס"ט/ט/3(א), 2 בנובמבר 2008.
- משרד החינוך, "מבחנים לצורך תמיכה של משרד החינוך והתרבות במוסדות ציבור", באתר האינטרנט של משרד המשפטים,
<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/AF596905-A021-4CDD-A92F-7308BD8EE423/15276/85d.pdf>
- משרד החינוך, שר החינוך גדעון סער חתם על שינוי בתקנת תנועות הנוער המקצה ה-2.5 מיליון ש"ח להגברת פעילותן של תנועות הנוער בפריפריה, הודעה לתקשורת, 2 במאי 2010.
- משרד החינוך, תנועות הנוער בישראל: תמונת מצב לשנים 2005-2006, פברואר 2009.

